

Bitmeyen Bir Tartışmaya Edebiyatçıların Bakışı: "Dil Öğretiminde Gramere Lüzum Var mı?"

*Approaches of Literary Scholars to an Ongoing Discussion:
"Is Grammer Essential for Language Teaching?"*

Yrd. Doç. Dr. Emine Bilgehan TÜRK*

Özet

Dil, bireyin ve milletlerin kimlik inşasında kültürün taşıyıcısı, devamlılığın vazgeçilemez unsuru olarak her devir ve millette aynı değeri haizdir. Kurallarını kendi gelişim sürecinde oluşturan dilin değişimini tespit etmek ve bu kuralları öğretebilme metotları üzerine her zaman öneriler sunulmuş, bunun geliştirilmesi için de çalışmalar yapılmıştır. Dil eğitimi üzerine fikir üretkenlerin karşı karşıya geldiği durumlarla da sıklıkla karşılaşılır. Özellikle alfabe değişimi ve dile yabancı dillerden giren kelimelere karşı sergilenen tavır da dil ve dil öğretimi üzerine ortaya konulan fikirlerde farklılıklara sebep olmuştur. Dil öğretiminde esas alınan unsurlardan biri de öğretimin yapılacağı kişi ya da grupların eğitim düzeyleri ve yaş aralıklarıdır. Bu çalışmada dil ve gramer eğitimi üzerine kısaca değerlendirme yapılmış, Resimli Ay dergisinin 1929 yılında devrin önde gelen öğretmen, edip ve muharrirlerine yönelttiği "İsan öğrenmek için gramer lüzum var mı?" sorusuna verdiği cevaplar değerlendirilmiş olup, katılımcıların çoğunlukla kendi öğrenim tecrübelerini de dikkate alarak dil öğrenimi için gramer kurallarının öğrenilmesine ihtiyaç olmadığı sonucuna ulaştıkları görülmüştür.

Anahtar kelimeler: *Resimli Ay, gramer, eğitim, edebiyat, dil*

Abstract

Language has the same value in every age and nation for individuals and construction of nations as a bearer of culture and irreplaceable factor of continuity. Suggestions are all the time made on defining the change of language, constructing its rules in its own development process, and methods of teaching these rules and also studies are made on developing these methods. It is mostly faced situation that ideogenetics of language pedagogy bring up against. Especially the attitudes to the change of alphabet and words transferred from other languages have caused discrepancies on language and language teaching. Other elements grounded on language teaching are person or groups' educational levels and age ranges. In this study, short evaluation on language and grammar education is made, answers given for the question "Is grammar is essential for language learning?" which was asked to prominent teachers, scholars and authors of the age by Resimli Ay in 1929 are evaluated and it is concluded that there is no need to learn grammar rules for language learning.

Keywords: *Resimli Ay, grammar, education, literature, language*

Dil Eğitimi ve Gramer

Dil, birbirine yakın tanımlamaların yapıldığı belki de üzerine en çok fikir belirtilen konuların başında gelir. En geniş tanımıyla "dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir" [Ergin 2004: 3] şeklinde anlatılırken kültürün taşıyıcısı, milletlerin rakipleri ve zamana karşı verdiği mücadelede unutulmamanın en güçlü silahıdır. Dil, uğruna canlar verilen vatanın mukaddesatını sonraki kuşaklara aktaran en canlı savaş sahnesi, uğruna cihat bayrağı açılan dinlerin en ücra noktalara ulaştırılmaya çalışılan sesidir. Dil sevgisinden ve fedakârlığından hiçbir mekân ve zamanda şüphe edilmeyecek annenin yavrusuna en kıymetli armağanıdır.

Milletlerin tarih sahnesindeki varlığının ve bu varlığın çağdaşlarına karşı sergilediği durumu, onu farklı kılan yönlerini gösterecek en önemli araçları sanatları olacaktır. Bu sanatlar içinde de şüphesiz ki diğer sanatların da anlatıcısı olacak edebiyat en vazgeçilmez olarak varlık gösterecektir. Millî şuur içinde yaşananları ve yaşanılması hayal edilenleri, pişmanlıkları, gelecek kuşaklara geçmişin tecrübesini aktarmak ancak dil ile mümkün olacaktır. Millî kimliğin korunması, dilin korunması ve geliştirilmesiyle mümkündür. Yahya Kemal bu konudaki düşüncelerini "vatan fikri bizde dâima vardı; fakat Namık Kemal'in bu fikri kalbimizde yeni bir nefesle uyandırdığı günden beri daha uyanıyız. Onun vatan fikrini uyandırdığı gibi, bir diğer Türk şairi çıkıp da lisan fikrinin kudsîliğini uyandırsaydı, bize öğretseydi ki: Bizi ezelden ebede kadar bir millet halinde koruyan birbirimize bağlayan bu Türkçe'dir. Bu bağ öyle metin bir bağdır ki vatanın hudutları koptuğu zaman bile kopmaz, hudutlar aşırı yine bizi birbirimize bağlı tutar; Türkçe'nin çekilmediği yerler vatandır, ancak çekildiği yerler vatanlıktan çıkar, vatanın kendi gövde ve ruhu Türkçe'dir"¹ [Beyatlı 2012: 83] cümleleriyle ifade eder. Vatan tanımının üstünde olan dilin, korunması onun doğru metotlarla anlatılması ve yaşatılmasıyla olacaktır.

Gelişen dünya, insanlığı farklı dünya dillerinin öğrenimine mecbur kılmıştır. Öyle ki millî hafıza bunu "bir lisan bir insan" olarak tanımlamıştır. Yabancı dillerin kolay ve doğru öğrenimi de her şeyden önce kişinin kendi diline olan hâkimiyetinden geçer.

Türkiye'de yabancı dil eğitimi devletin önem verdiği fakat geçen zamana ve ayrılan bütçeye rağmen başarının istenilen düzeyde elde edilemediği alanlardan biridir. Bu, zaman zaman ilmi toplantılarda, zaman zaman ulusal basında ele alınan konulardandır. Murat Bardakçı'nın Ahmet Cevdet Paşa'nın *Tezâkir-i Cevdet* adlı eserine dayandırdığı örnek sorunun ne kadar eski ve değişmez olduğu hususunda dikkate değerdir: "Talebeye mahalle mektebinden itibaren Arapçayı öğretmeye çalışıyoruz, rüşdiyede, idadîde, sonra da medresede sıra sıra gramer kitaplarını ezberletiyoruz, tam on yedi sene talim üstüne talim ettiriyoruz ama medreseden en iyi derecede mezun olanı bile karşısına bir Arap çıkıp da Arapça konuşmaya başladığında apışıp kalıyor."²

1910 Yılında *Kardeş Sesî* mecmuasında yayınlanan Mehmet Arif imzalı başka bir yazı ise aynı eğitim yanlısının Fransızca yönünü gözler önüne serer: "Rüştiye sınıflarından başlayarak taa idadiye, alî sınıflarına kadar devam eden müddet-i tedrisiyede zavallı talebe suret-i daimada Fransızca'nın kavaid-i sarfiye ve nahviyesini tahsil ile iştigal ediliyor. Nihayet bütün bu

¹ Çalışmanın alıntı yapılan bölümlerinde karşılaşılan günümüz imlasına aykırı durumlar düzeltilmemiş, metinlerin asıl hallerine sadık kalınmıştır.

² Habertürk, (14 Mart 2014), 02.06.2015, Erişim: www.haberturk.com/yazarlar/murat-bardakci/929531-gramer-batakligi

İştigalat-ı fikriyeye bu zahmetlere mukabil talebe Fransızca bilen biri ile veya bir Fransız'la konuşsa o sırada kendisinin hiç bir şey bilmediğini, Fransızca'dan bir şey öğrenmediğini hayretle, teessürle anlar. Fakat ne yapacak. İş işten geçmiş, Ta küçüklüğünden beri bu kadar saat mesaisi hep heba olup gitmiştir" [Arif 1910: 3-6].

1928'de Avrupa'ya dil ve edebiyat eğitimi için devlet tarafından gönderilen Sabahattin Eyüboğlu ise "Yabancı Dil ve Kültür" başlıklı yazısında yabancı dil eğitimi üzerine etraflıca düşünülmeyeceği konusundaki görüşlerini şöyle dile getirir: "*Yabancı dilleri riya ve fiziki ilimler gibi kültürel kıymetleri için değil, onlar vasıtasıyla edineceğimiz bilgileri gözeterek öğrenir ve öğretiriz. Bu itibarla çok yanlış olarak yabancı dil bilgisini bize verdiği okumak, dinlemek veya konuşmak imkânı nispetinde takdir ederiz. Eğer yabancı dil bir bilgi vasıtasından başka bir şey olmasaydı derhal mekteplerimizden Fransızca, İngilizce ve Almanca tedrisatını kaldırmak icab ederdi. Çünkü liselerimizden çıkarılan arasında kitap okuyacak kadar yabancı dil bilenler o kadar azdır ki sarf edilen gayret ve vakit mukabilinde alınan netice bu bakımdan hiç gibidir. Yalnız bizde değil hemen bütün Avrupa memleketlerinde vaziyet aşağı yukarı aynıdır" [Eyüboğlu 1936: 358].*

Yahya Kemal, 1922 yılında *Dergâh Mecmuası*nda yayınlanan "İmlâya Dâir Güft ü Gü"³ adlı yazısında yazının yazılmasından yedi sekiz sene evvelinde Maarif Nazırından aldığı yarı resmi bir davetle katıldığı toplantının konusunun imla meselesi olduğunu, toplantıya katılanların imlanın bozulduğu ve nasıl düzeltileceği konusunda fikir belirttiklerini söyler. İmla ve dilin kullanımında görülen değişiklikleri biraz kuşak ve zihniyet değişimine bağlayan Yahya Kemal kendi düşüncesini "*İmlamız, lisanımız düzelince, lisanımız da kafamız düzelince düzelecek, çünkü o da ancak onlar kadar bozuktur, fazla değil!" [Beyatlı 2012: 96]* şeklinde dile getirir.

Sözü edilen toplantıda ismi zikredilmeyen "Reis" tarafından yapılan açıklamada; bu konunun "*kalem odalarında*" değil; toplantıya çağrılan "*edipler, âlimler, muallimler*"le görüşülerek ortak bir çalışma ile sonuçlandırılacağı ve kararın hükümet tarafından uygulanacağı belirtilir.

Yahya Kemal'in belirttiği tarihle yaklaşık 1914'te yapılan bu toplantıdan on beş yıl sonra *Resimli Ay* mecmuası, bir anketle aynı sorulara cevap arar.

Resimli Ay'da Bir Anket

Dil öğrenimi ve öğretimi, imla ve gramer kurallarının bu husustaki önemi üzerine zaman zaman konunun uzmanları ve dilin en dikkate değer kullanıcıları olan edipler tarafından fikirler ortaya sürülmüştür. Bunlardan dikkate değer bir çalışma da *Resimli Ay* dergisinin⁴ 1929 yılında dönemin edip ve muharrirlerine konuya dair fikirlerini sorduğu ankete verilen cevaplarıdır. Eylül ve Ekim aylarında yayımlanan anket sorusuna "Kazım Nami, Mustafa Şekip, Yusuf

³ Beyatlı, Yahya Kemal [2012], *Edebiyata Dair*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti. s. 90-96.

⁴ Üç döneme ayrılarak incelenebilecek *Resimli Ay* dergisi, Şubat 1924 ve Aralık 1938 tarihleri arasında toplamda 109 sayı olarak yayınlanır. Derginin Mart 1926 ve Şubat 1927 tarihleri arasındaki sayıları imtiyaz sahibi Mehmet Zekeriyâ'nın Takrir-i Sükûn kanununa muhalefetten Sinop'a sürgün gönderilmesi sebebiyle "Sevimli Ay" olarak değiştirilirken sonraki sayılarına Resimli Ay olarak devam edilir. Türk edebiyatının önemli polemiklerinin, tefrikaların, sosyal birçok sorunun ele alındığı dergi Türk magazin basımının da dikkate değer ilk örneklerindedir. Bk. Emine Bilgehan Türk, "Zekeriyâ Sertel'in Dergiciliği Üzerine Bir İnceleme" (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sos. Bil. Enst. Erzurum, 2005.

Ziya, Orhan Seyfi, Selami İzzet, Halit Fahri, Sadri Ertem, Peyami Safa, Nazım Hikmet, Muallim Vecdi Ahmet, Hüseyin Rahmi, Hüseyin Cahit, Halide Nusret, Necip Asım" cevap vermiştir.

"Gramere lüzum yok", "işleri lisanla meşgul olmak olan edip, muharrir ve muallimlerimizin fikir ve mütalaalarını hülâsa ederek diyebiliriz ki, lisanı yanlışsız okuyup yazabilmek için gramer bilmeğe ihtiyaç yoktur. Hele ilk ve orta mekteplerde gramer okutmak manasız bir şeydir. Son pedagoji nazariyelerinin de teyit ettiği bu fikir üzerinde durarak mekteplerden gramer tedrisatının kaldırılmasını istiyoruz. Halkını ve gençlerini bir an ve en kolay usullerle okutmak mecburiyetinde bulunan memleketimiz için bu mesele hayati bir ehemmiyeti haizdir" [İmzasız 1929: 2].

Özetiyle başlayan ankete ilk cevap Kâzım Nami (Duru)'den gelir. Kazım Nami, bu soruya cevap verebilmek için kendi gramer tecrübesinden söz etmeyi gerekli bulur. Kendisinin grameri sadece Ahmet Cevdet Paşa'nın, *Tertib-i Cedid Kavaidi Osmaniyesinden* öğrendiğini bunu da Selanik Askeri Rüştiyesinden hocası Muallim Cudî'ye borçlu olduğunu söyler. Tiran Mülki Rüştiyesinin Türkçe, Coğrafya ve Tarih derslerini okuttuğunu söyleyen Kazım Nami orada bir liva idadisi açtığını ve buradaki tecrübesini şöyle anlatır:

"...o idadînin Türkçe derslerini de ben idare ettim. İşte o vakitten beri fırsat düştükçe Türkçe ve edebiyat muallimliklerini yapıyorum: Hemen hemen otuz bir senelik bir sarf muallimliği tecrübesi. Türk'e Arnavut'a, Rum'a, Ermeni'ye, Bulgar'a, Yahudi'ye, Arap'a, Boşnak'a, Fransız'a, Alman'a Türkçe okuttum, hâlâ da okutuyorum. Her vakit sarfin ders olarak tedris edilmesindeki manayı anlayamadım" [Duru 1929: 2].

Nami, gramer derslerine dair fikirlerini de şöyle özetler:

"Sarf ve nahiv, ancak zihnin mantıkî terbiyesine yarar bir disiplindir. Böyle bir egzersiz liselerin talebesine belki yarar; fakat orta, hele ilk mekteplerde sarf dersi okutmak, çocuk dimağlarını lüzumsuz ve yorucu bir jimnastiğe mahkûm etmektir.

Tekrar edeyim: Çok defa muallimin bile istemeye istemeye okuttuğu bu tu-feylî ders, çocuklarımızı iyi okumak ve iyi anlamaktan men ediyor.

İyi, doğru, usulünde yapılan alâkabaş bir kıraat çocuğu sarf öğrenmekten müstağni kılar" [Duru 1929: 3].

İkinci cevap ise Darülfünun profesörlerinden Mustafa Şekip (Tunç) Bey'e aittir. Şekip Bey yeni harflerin kabulünden sonra gramerin de değişeceğini düşündüğünü söyleyerek fikirlerini şöyle özetler:

"Yeni harflerin dilimize tatbiki Türkçe'nin gramerinde yepyeni bir tetkike ihtiyaç hasıl etmiş ve gramerimizin adeta yeni baştan yapılmasını istilzam etmiştir. Eski gramerlerin hiç birisi şöyle böyle bir tamirle Türkçe'ye mal edilemez. Gramerimizin yeni şeklini henüz hiç birimiz bilmediğimiz için bunun tedris edilip edilmemesi hakkında isabetli bir mütalaa dermeyan etmek mümkün olmaz zannediyorum" [Tunç 1929: 3].

Yusuf Ziya (Ortaç) Bey ise konuya dair görüşlerini,

"Lisan hocası değilim. Ulemayı kiram efendilerimizin haklarına tecavüzden korkarım. Sadece bütün bunların cahili fakat yanlışsız yazı yazdığına kani bir muharrir sıfatıyla söyleyeyim ki, ben gramer bilmem. Fakat hocalarımın bana öğrettikleri devirden evvel de Türkçe'yi doğru söyler, doğru ya-

zardım. Nitekim aruzla da falsosuz manzume yazarım amma, bahirleri bilmem. Bence lisanı doğru ile yanlış gramer değil lisan insiyakımız gösterir" [Ortaç 1929: 3] şeklinde özetler.

Orhan Seyfi (Orhon) ise Türkçeyi öğrenmek için eski büyük gramer kitaplarına ihtiyaç olmadığını söyler. Kendi nesillerinin gramer bilgisini "*bizim nesil ekseriyet itibarıyla ya sarf ve nahv hiç bilmeyen veyahut bildiklerini unutmuş olanlardan mürekkep bir nesildir. Görülüyor ki Türkçe'yi yanlış yazmıyoruz" [Orhon 1929: 3] şeklinde değerlendirirken Türkçenin yeni bir gramer yapısına ihtiyaç duyduğunu da şu şekilde özetler:*

"Türkçe'nin sarf ve nahvı tedvin edilmiş midir? Bu da ayrı bir mesele... Aca-ba kitaplardan öğrendiğimiz cümle teşkilatı asıl Türkçe'nin ifade tarzına uyuyor mu? Bu nahiv suni kitap lisanının bünyesine göre yapılmış değil midir? Zannediyorum ki Türkçe'yi bu noktadan tetkik etmek bugünkü lisan için çok ehemmiyetli addedilebilir. Konuşurken mütemadiyen bildiğimiz kaideler hilafına şeyler yapmaktayız. Faili, fiili, cümlelerin diğer rükünlerini müdevven gramerin tayin ettiği yerlerin haricinde kullanmaktayız. Mesela fiili sona getirmiyoruz. Bazen ilk önce fiili söylüyor, ondan sonra cümlelerin diğer rükünlerini tekrar ediyoruz.

Zannediyorum ki bu noktadan tetkik edildiği zaman, yeni bir lisan hakikati ve lisan inkılabı vücuda gelecek, eski suni lisan, basmakalıp cümleler büsbütün kırılacak. Türkçe'nin tebliğ kuvveti çok artacaktır. Böyle düşünülerek yapılmış bir gramere her zaman taraftarım" [Orhon 1929: 3].

Ankete cevap veren Selami İzzet (Sedes) Bey ise, Galatasaray'da okurken bu derslerde uyduğunu, dersin lüzumsuzluğunu çok önceden anladığını, buna rağmen Türkçeyi okuyup yazmada bir sorun olmadığını belirtirken Latin harflerinin kabulünden sonraki durumu da "*saf Türkçe ve Latin harflerinden sonra gramere lüzum vardır diyebilir miyim?" [Sedes 1929: 39] şeklinde bir soru ile cevaplandırır.*

Halit Fahri (Ozansoy) ise, yeni harflerin kabulünden sonraki durumu şu şekilde değerlendirir: "*Yeni yazımızla imlâ dersleri-nde tahtada tashihat yapılırken talebeye sarf ve nahiv kaideleri pratik bir tarzda pek kolaylıkla öğretiliyor. Bu seneki tecrübem-le bunu anladım. Demek ki ayrıca sarf dersleri için haftada bir veya iki saat ayırarak lüzumsuz nazariyeler ve kaideler öğretmeye lüzum yoktur" [Ozansoy 1929: 39].*

Sadri Etem (Ertem) de gramer lüzum olmadığını düşünenlerdendir. Öyle ki ünlü yazar gramer derslerini sudan uzak yerde teknik derslerle yüzme anlatmaya benzetir. Bu düşüncesini farklı benzetmelerle de ispat yoluna gider cevabında:

"Mantıkla konuşmak için mantık, sağlam bedenli olmak için mutlaka fizyoloji okumaya lüzum yoktur. Mantıksız konuşan mantık hocaları, cılız fizyoloji âlimleri az mı?

Bir lisanı öğrenmek, mantıklı konuşmak ve kuvvetli olmak gibidir.

Etlî adam nasıl hayatın maddî şartlarına en iyi intibak eden adam ise iyi dürüst konuşan da hayatın lisan kıymetlerine en iyi intibak iden insandır. Hayata nazariyelerle değil, bizzat cereyan girerek intibak idiler" [Ertem 1929: 39].

Gramerî, gereksiz gören bir başka isim ise Peyami Safa'dır. Ünlü romancı fikirlerinin bir anketi açacağını belirtirken özetle şu cevabı verir:

"Bir lisanı öğrenmek için gramere ihtiyaç yoktur. Bir lisanın bünyesini anlamak, için gramere ihtiyaç vardır.

Lisanî tetkiklerde usul 'İnduktif' istikraîdir; bir lisanı, öğrenirken de, öğretirken de müşahhastan mücerrede, vakadan kanunlara çıkıyoruz. Gramer kaidelerini tecrübe ve müşahede yolu ile öğrendiğimiz bir lisanın düsturlarını bildirir, yani zaten öğrenmiş, olduğumuz bir şeyi formül haline sokar. Bütün dünya mekteplerinde gramer tedrisatının tadiline taraftarım. Fakat bu husustaki düşüncelerim hem sualinize cevap olmadığı, hem de anket sütunlarını açacağı için ayrı bir makalede izah edilebilir" [Safa 1929: 39].

Nâzım Hikmet (Ran) da grameri, bir ihtisas alanı olarak ele alınmadığı müddetçe dil öğrenimine engel olarak görür. Konuşma ve yazı dilinin farklı olmasının dilin gelişimine engel olduğunu da şöyle izah eder:

"...gayesî konuştuğu lisanı umumîyetle yazıp okumak olan bir vatandaş için buna ihtiyaç yoktur. Zira bugünkü Türk dilinde konuşma ve yazma lisanı diye iki ayrı lisan olamaz. Konuşma ve yazma lisanı ne kadar aynı olursa dilimiz o kadar inkişaf etmiş demektir. En cahil bir köylü bile "Ben geldim" diyecek yerde Ben "gelecek" kabilinden bir cevher yumurtlamaz. Mesele şive ve vokobüer meselesidir ki bunu gramer halledemez" [Ran 1929: 39].

Nâzım Hikmet cevabında gramer kurallarının Türkçenin anlatım gücünü de sınırlandırdığını dile getirir:

"Gramer denilen ilim, yazı lisanına bir takım kalıplar koyarak onun kıvraklığına canlılığına, konuşma lisanına yaklaşmasına mani olmaktadır ve bu itibarla muzır bir nesnedir. Bunun için değil midir ki ekseriya anlatmamız yazmamızdan daha canlı ve daha kuvvetlidir. Ben halkın ağzından öyle hikâyeler dinledim ki, eğer onlar anlatıldıkları gibi yazılsalardı, gramer kaidelerine uymayan, onları parçalayan canlılıklarıyla edebiyatımızın lisan şaheserlerinden olurlardı" [Ran 1929: 39].

Sözlerini "*Velhasıl: Gramere lüzum yok. VATANDAŞ KONUŞTUGUN GİBİ YAZ...*" şeklinde tamamlar.

Derginin sonraki sayısının ilk katılımcısı Muallim Vecdi Ahmet Bey ise gramer öğretiminin öğrenci için olduğu kadar öğretici için de soyut ve alaka dışı olduğunu belirtir. Cevabında gramer eğitiminin gerekliliğine dair ortaya atılabilecek iddiaları cevaplamaya çalışırken dilin gelişiminin de toplum içinde olacağını şöyle ifade eder: "*Çünkü her hadise gibi lisan da cemiyet içinde inkişaf eder. Ve biz de o lisanı kitaptan değil cemiyetten istiare ederiz. Gramer tedrisatının şive ve lehçe farklarını kaldırmağa amil olacağı söylenebilir. Hiç bir vakit. Onu da kaldıracak olan yine ictimaî ve mütemâdi münasebetlerdir" [Vecdi Ahmet 1929: 14].* Muallim Vecdi Bey, görüştükları edip ve muharrirlerin de yazarken ve konuşurken gramer kaidelerini hatırlamadıklarını dolayısıyla bu işin ancak bir ihtisas alanı olarak öğrenilebileceğini cevabında belirtir.

Hüseyin Rahmi (Gürpınar) ise soruyu Dil Encümeninin çalışmalarını tamamlamadığını belirterek örnek bir anlatımla cevaplandırır:

"Size bir misal söyleyeyim. Çocuk: çıkmak masterını tasrif ederken bazen çıkırdım der. Bu onun bitirmek masterını bitirdim diye tasrif etmesinden ve çıkmak masterını da o şekilde tasrife kalkmasından doğan neticedir. Hâlbuki o konuşurken pekala çıkırdım der ve nerede kullanacağını bilir. Çocuk daha

kaide bilmeden de doğru konuşur. Kaide öğrendikten sonra yanlış tekellüme başlar. İyi konuşan bir aile içinde terbiye görmüş bir çocuk doğru konuşur ve gramerin konuşması üzerinde fazla bir tesiri olmayacağı aşîkardır. Zaten bizim Türkçe yeni harflerden evvel tamamıyla teşekkül etmiş bir lisan değildi. O halde ilerde bazı kaidelerin teşekkülü için belki ihtiyaç hasıl olacak. Fakat bugün için gramere ihtiyaç olmasa gerek. Çocuğun zihnini karıştırmaya ve bu mücerredâtı zorla telkine hiç lüzum yok" [Gürpınar 1929: 15].

Hüseyin Cahit (Yalçın), cevabında gramerin dilin zaten kendisi olduğunu, gramer eğitiminin de lisanın izahını belirteceğini ifade ederken sorunun gramer eğitiminin şeklinde olabileceğini şöyle ifade eder: "*Gramer, lisanın kendisidir. Lisan haricinde bir kavâit mecmuası değildir. Bunu okutmak, lisanı izah etmektir. Bu izaha lüzum olmayacağını zannetmem. Kendi kendilerine aynı müşahede ve tebyin ameliyesini yapamayacak olanlara büyük faydası olur. Fena suretle tedrisat yapılmış ve bundan fayda görülmemişse kabahat gramerin değil usulündür" [Yalçın 1929: 15].*

Cumhuriyet'in saygın öğretmenlerinden olan Halide Nusret (Zorlutuna) ise, çocuklara sadece kural olarak öğretilmediği müddetçe gramer taraftarı olduğunu kısaca şöyle özetler: "*Gramere taraftarım. Nasıl inkâr edeyim. Gramersiz lisan olmaz. Mamafih mekteplerde behemehal tedrisi lazım değildir. Çocuklara bunu sırf kaide halinde öğretmek doğru olmamakla beraber, kıraat ve Türkçe derslerinde bilmünasebe gösterilerek öğretilmesine taraftarım" [Zorlutuna 1929: 15].*

Anketin son katılımcısı Necip Asım Bey, gramer eğitiminin küçük sınıflar için değil; fakat lisenin son sınıflarında anlatımının faydalı olacağı görüşündedir. Hatta okullarda Fransızca gramerinin verilmesini de gereksiz bulduğunu ifade ettiği cevabına kendisine yöneltilen "*acaba mekteplerimizde hangi lisanı tedris etmeliyiz" [Necip Asım 1929: 15]* sorusunu "*şimali Amerika'da ve Aksayı Şark'ta bütün garp lisanlarından ziyade İngilizce'nin yayıldığını görüyorum. İlmî lisanca da İngilizce en mütekamil bir lisan olduğundan beynelmilel bunun kabulünü teklif ederim: Beynelmielel açılan ankette İngilizce'nin kazandığını da söyleyeyim. Ben, İngilizce veya Almanca'nın umumî lisan olmasını doğru görüyorum" [Necip Asım 1929: 15]* şeklinde yanıtladığını da ekler.

Sonuç

Resimli Ay mecmuasının 1929 yılının Eylül ve Ekim aylarında devrin tanınmış öğretmen, şair ve yazarlarına yönelttiği "lisan öğrenmek için gramere lüzum var mı?" sorusuna on dört farklı ismin verdiği cevaplar, katılımcıların birbirlerinden çok da farklı düşünmediklerini gösterir. Katılımcılar gramer eğitiminin ve gramer çalışmalarının bir ihtisas işi olduğu noktasına hemfikirdirler.

Öğretmen katılımcılar gramer derslerinin yeterince anlaşılmadığını, öğrencilerin dikkatlerinin yeterli seviyede olmadığını belirtirken, yazar katılımcılar ise dilin ancak konuşularak ve o dile ait eserlerin okunarak öğrenilebileceğine dair düşüncelerini paylaştıkları görülür.

KAYNAKÇA

- BEYATLI Yahya Kemal [2012]. *Edebiyata Dair*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
- DURU Kazım Nami [1929]. "Lisanı Öğrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?" *Resimli Ay*, Y. 6, S. 7.
- ERGİN Muharrem [2004]. *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basımevi.
- ERTEM Sadri [1929]. "Lisanı Öğrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?" *Resimli Ay*, Y. 6, S. 7.
- EYÜBOĞLU Sabahattin, [1936]. "Yabancı Dil ve Kültür" *Ülkü*, C. 7, S. 41.
- GÜRPINAR Hüseyin Rahmi [1929]. "Lisanı Öğrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?" *Resimli Ay*, Y.6, S.8.
- İmzasız [1929]. "Lisanı Öğrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?" *Resimli Ay*, Y. 6, S. 7 (Eylül 1929).
- Mehmet Arif [1910]. "Mekteplerimizde Fransızca" *Kardeş Sesi*, S. 1.
- ORHON Orhan Seyfi [1929]. "Lisanı Öğrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?" *Resimli Ay*, Y. 6, S. 7.
- ORTAÇ Yusuf Ziya [1929]. "Lisanı Öğrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?" *Resimli Ay*, Y. 6, S. 7.
- OZANSOY Halit Fahri [1929]. "Lisanı Öğrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?" *Resimli Ay*, Y. 6, S. 7.
- RAN Nâzım Hikmet [1929]. "Lisanı Öğrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?" *Resimli Ay*, Y. 6, S. 7.
- SAFA Peyami [1929]. "Lisanı Öğrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?" *Resimli Ay*, Y. 6, S. 7.
- SEDES Selami İzzet [1929]. "Lisanı Öğrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?" *Resimli Ay*, Y. 6, S. 7.
- TUNÇ Mustafa Şekip [1929]. "Lisanı Öğrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?" *Resimli Ay*, Y. 6, S. 7.
- TÜRK Emine Bilgehan [2005]. Zekeriya Sertel'in Dergiciliği Üzerine Bir İnceleme, Erzurum, [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi, Sos. Bil. Enst.
- Vecdi Ahmet [1929]. "Lisanı Öğrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?" *Resimli Ay*, Y. 6, S. 8.
- YALÇIN Hüseyin Cahit [1929]. "Lisanı Öğrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?" *Resimli Ay*, Y. 6, S. 8.
- Necip Asım [1929]. "Lisanı Öğrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?" *Resimli Ay*, Y. 6, S. 8.
- ZORLUTUNA Halide Nusret [1929]. "Lisanı Öğrenmek İçin Gramere Lüzum Var mı?" *Resimli Ay*, Y. 6, S. 8.
- Habertürk [14 Mart 2014]. 02.06.2015, Erişim: www.haberturk.com/yazarlar/murat-bardacki/929531-gramer-batakligi [05.05.2015]